

Schakt i Stureparken

Stureparken, RAÄ-nr Stockholm 120:1, Östermalm,
Stockholms stad, Uppland

Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:42
ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING, SCHAKTKONTROLL

Schakt i Stureparken

Stureparken, RAÄ-nr Stockholm 120:1, Östermalm,
Stockholms stad, Uppland

Tomas Ekman

Lst dnr 43111-19220-2016

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:42

Författare Tomas Ekman

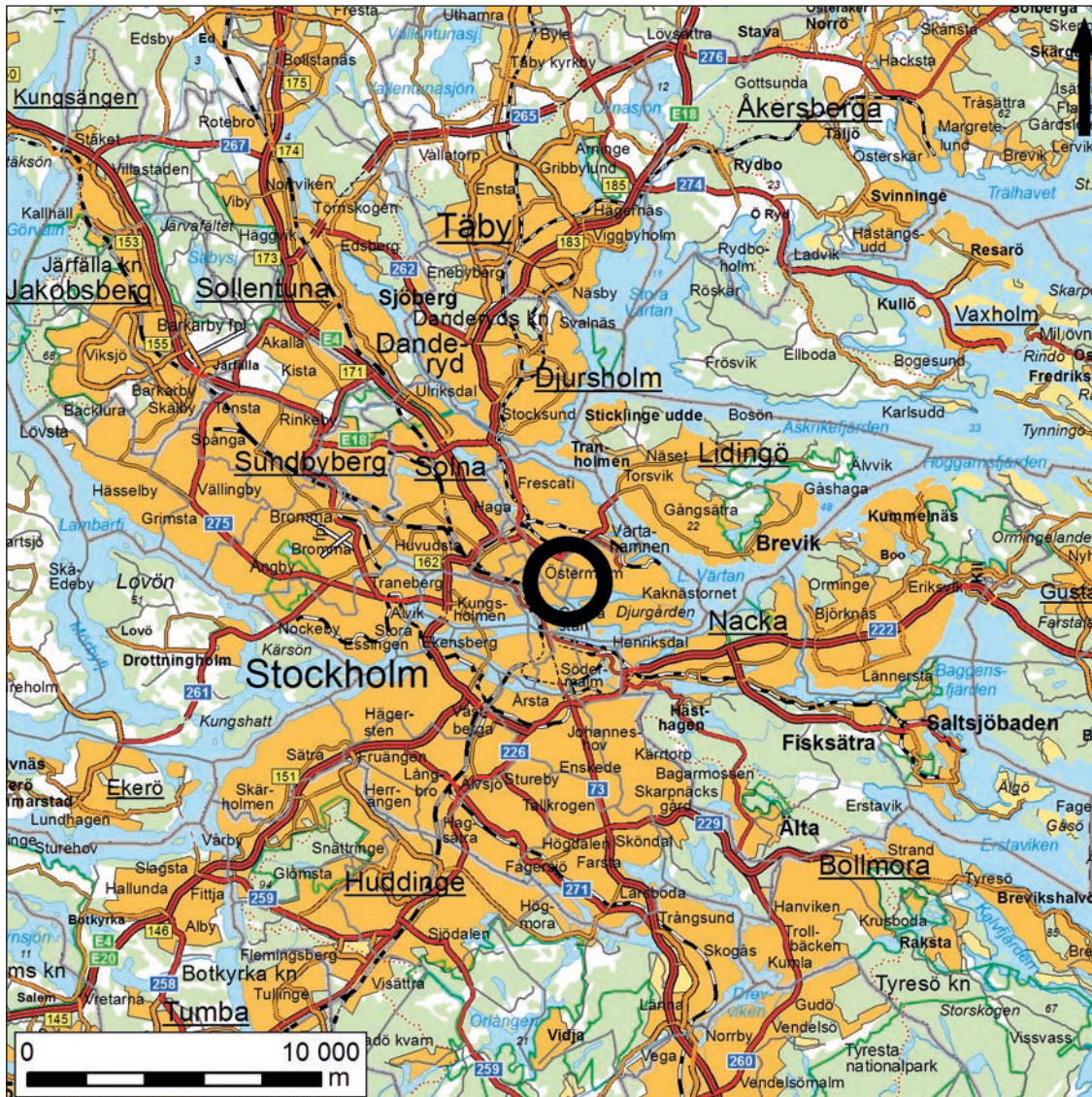
Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Avspärrat! Schaktarbete pågår. Foto av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte	5
Metod	7
Genomförande	7
Resultat	9
Tolkning och utvärdering av undersökningsplanen	10
Referenser	12
Tekniska och administrativa uppgifter	13

Figur 1. Karta över trakten kring Stockholm med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart ring.

Sammanfattning

En schaktkontroll har utförts av Arkeologgruppen AB i samband med förstärkning av fjärrvärmenätet på Östermalm, Stockholm. Arbetena berörde sydvästra hörnet av Stureparken. Parken är anlagd på en äldre fattig- och epidemikyrkogård. Genom ett missförstånd hade schaktningen till stor del utförts innan vi fick uppdraget. Vi gjorde en efterkontroll av schaktväggarna samt en övervakning vid grävning av en anslutningsgrop. Schakten innehöll enbart fyllnadsmassor av olika sammansättning. Inga spår fanns av kyrkogården.

Inledning

Fortum Värme arbetar med att förstärka fjärrvärmenätet på Östermalm, Stockholm. Arbetena kom bland annat att beröra Stureparken. Genom ett missförstånd hade entreprenören redan grävt huvuddelen av sina schakt innan detta kom till Länsstyrelsens kännedom. Schaktkontrollen kom därför att i huvudsak bli en efterkontroll. Schaktarbetena berörde endast parkens sydvästra hörn.

Arbetena bekostades av Fortum Värme AB och uppdraget utfördes på begäran av Länsstyrelsen i Stockholms län.

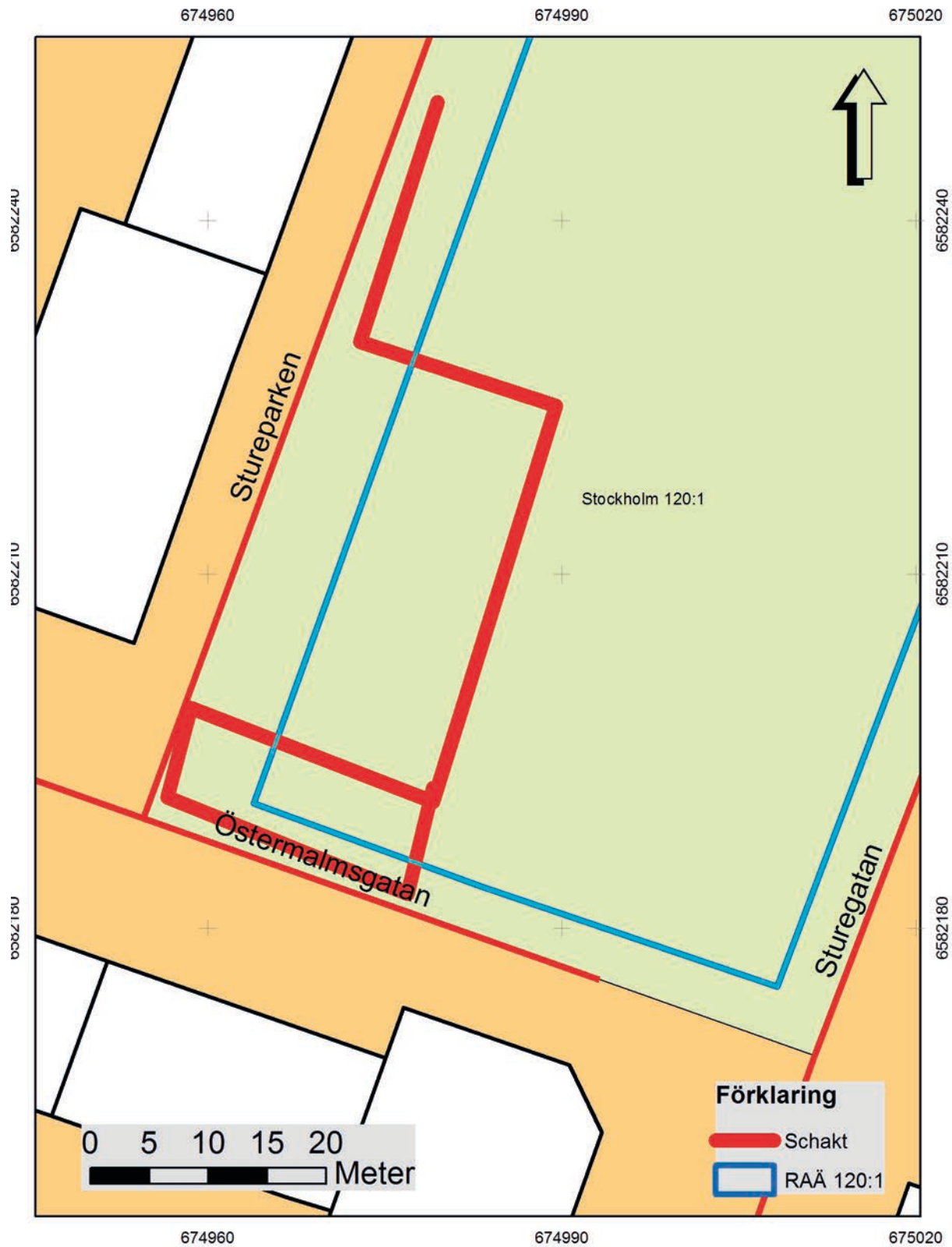
Bakgrund

Stureparken är anlagd på mark som har en lång tradition som begravningsplats. Den omtalas först på 1670-talet, då som viloplats för båtsmän som stupat i kriget mot Danmark. Därefter blev här fattigkyrkogård. Även offer för pesten år 1710 och för den stora koleraepidemin år 1834 begravdes här. Funktionen som fattigkyrkogård fanns kvar till år 1866. Området reglerades på 1880-talet och efter många år av diskussioner kom beslutet att anlägga en park ovanpå den gamla kyrkogården. Stureparken invigdes år 1906 och fick sitt namn efter den nyligen framdragna Sturegatan som löper längs parkens östra sida. Stureparken heter för övrigt även gatan längs parkens västra sida.

Parken är registrerad som fornlämning Stockholm 120:1 och skyddas därmed av Kulturmiljölagen (2 kap.).

Syfte

Syftet med schaktkontrollen blev utifrån förutsättningarna att i öppna schakt bedöma om fornlämning berörts. En större anslutningsgrop vid parkens södra sida grävdes dock under antikvarisk kontroll. Eventuella lämningar skulle dokumenteras på ett vetenskapligt tillfredsställande sätt. Om mer komplicerade lämningar framkom skulle Länsstyrelsen underrättas för bedömning av vidare åtgärder.

Metod

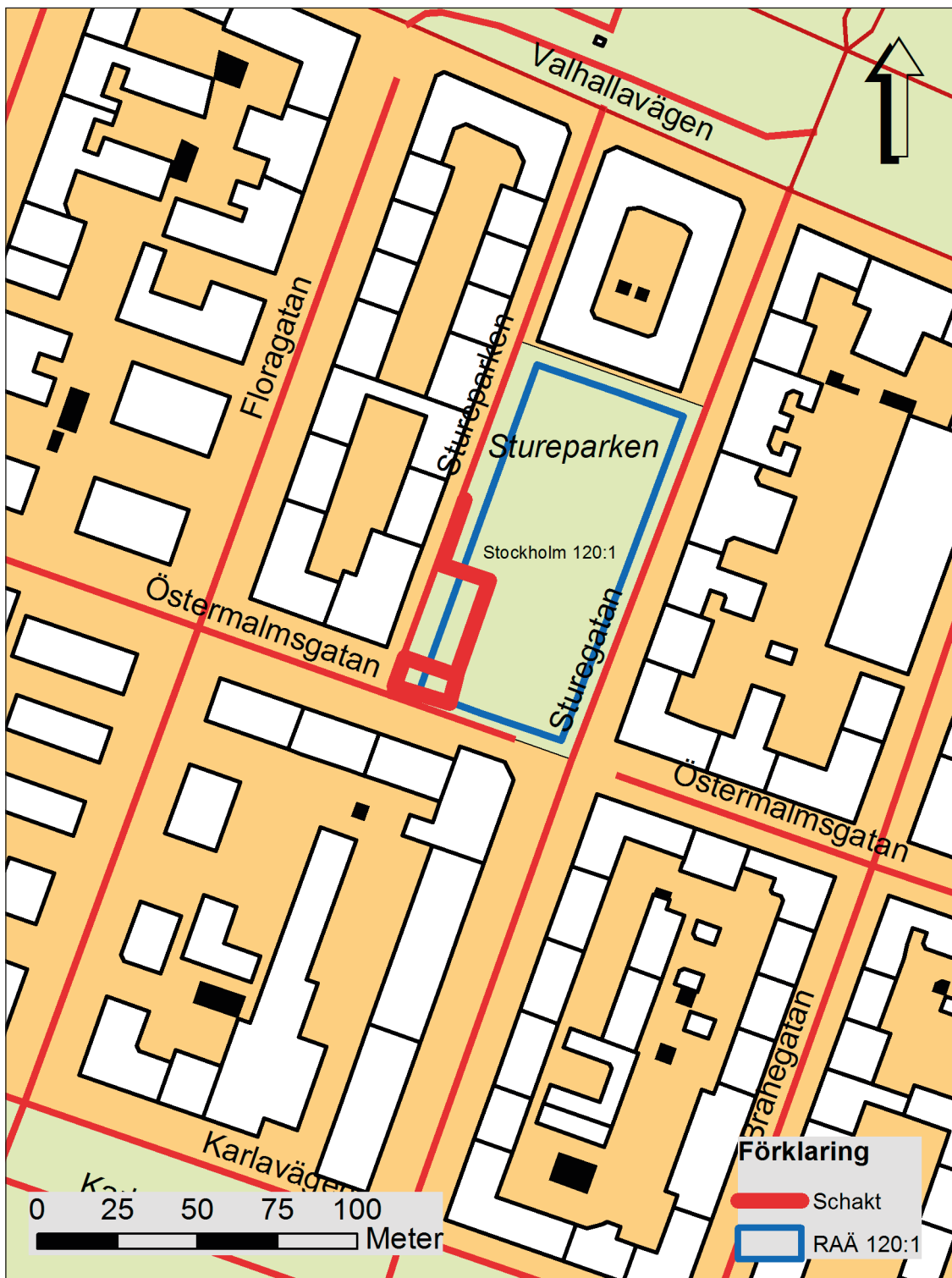
Då huvudschaktet redan var grävt blev metoden given: noggrann kontroll av schaktväggar samt dokumentation av sektioner. I botten av schaktet hade rör redan lagts inom den norra delen, i övrigt kontrollerades även bottennivån. Personalen på plats utfrågades också om eventuella observationer under grävningen. För anslutningsgropen gjordes skiktvis avbaning med maskin med kontinuerlig dokumentation under arbetets gång.

Genomförande

Rörschaktet var grävt till ett djup av cirka 0,8–1,2 meter och med en bredd av cirka 2,0 meter, de sista tio metrarna i norr var det dock 1,60 meter brett. I sin norra del följde schaktet parkens västra kant mot gatan Stureparken. Det korsade sedan gatan för att ansluta till fastigheterna med adresser Stureparken 1 och 3. I den södra delen svängde sedan schaktet till en linje cirka 9 meter från parkens västra kant. Det följde sedan denna linje till hörnet av gatan Stureparken och Östermalmsgatan där anslutningsgropen grävdes.

Figur 3. Större delen av schaktet genom parken från norr. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 4. Schaktplan för fjärrvärmeschaktet i Stureparken. Skala 1:2 000.

Figur 5. Rör på plats på utjämnade sandlager. Foto av Arkeologgruppen AB.

Resultat

Schaktet hade inte på någon plats berört äldre gravar, med reservation för att endast efterkontroll kunde göras av huvudschaktet. Där schaktet följde gatan Stureparken sträckte sig gatans bärlager in i parken. Lagerföljden var cirka 0,2 meter grästorv, under denna cirka 0,25 meter singel och grus ovanpå ett utfyllnadslager med en del inslag av tegelkross och förmultnat trä.

I schaktets södra del som gick något längre in i parken fanns under grästorven huvudsakligen fyllnadsmassor, sannolikt från parkens anläggning för drygt hundra år sedan. I massorna fanns flera otydliga horisonter som antagligen speglar anläggningsprocessen, med fyllning hämtad från flera platser och lagd i omgångar. De innehöll tegelkross, kalkbrukskross,

trärester och annat material som sannolikt främst hämtats från rivna byggnader inom närområdet. I massorna fanns även enstaka fynd av rödgods, porslin, fajans och kritpipsdelar.

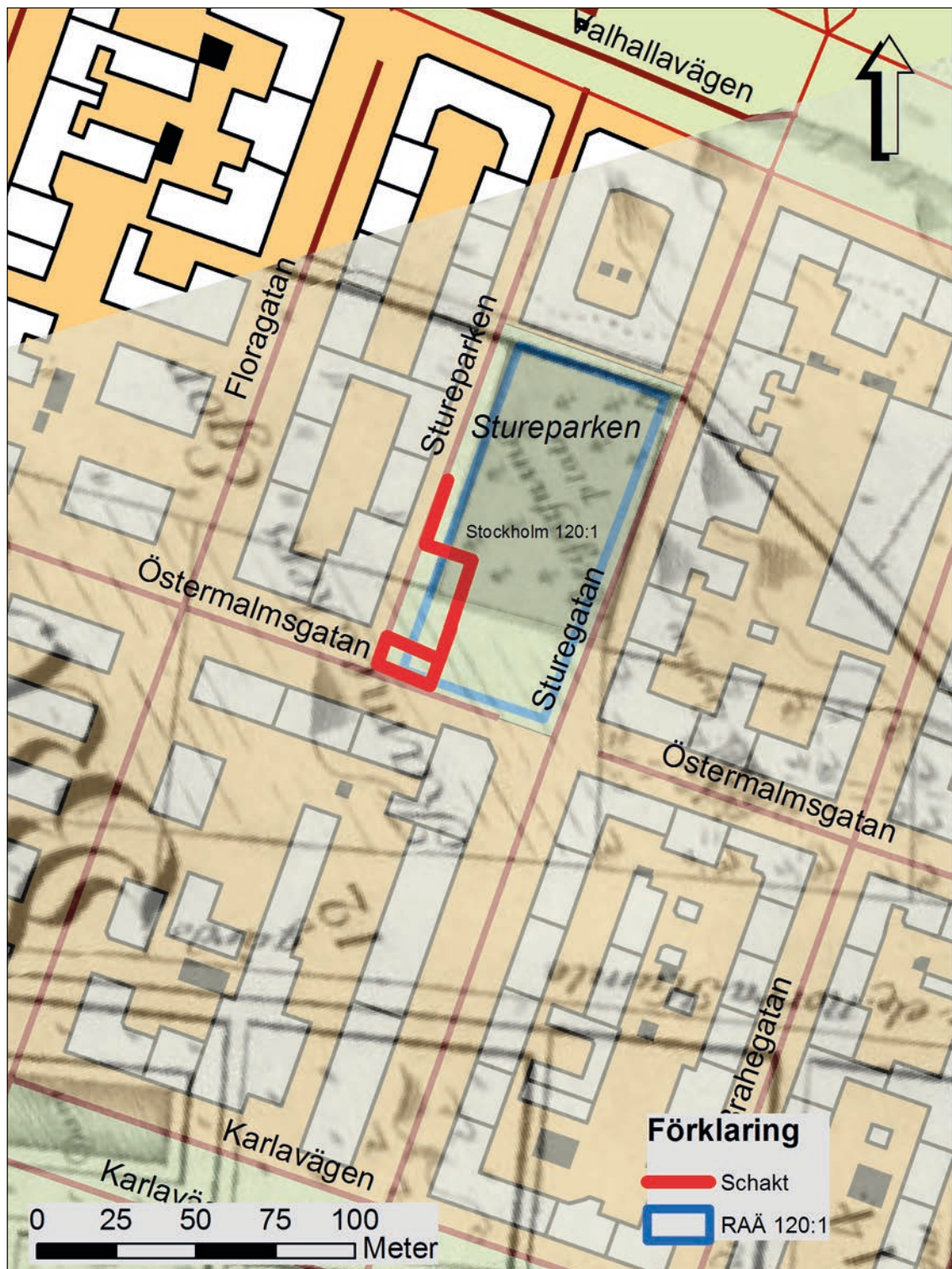
Anslutningsgropen anslöt till trottoaren längs Östermalmsgatan. Den var cirka 12x4 meter stor och 2,0–2,20 meter djup. Den innehöll huvudsakligen sprängsten uppblandat med matjord (så kallad Stockholmsblandning). Fyllningen var lagd direkt på styv lera som började på cirka 1,5 meters djup.

Tolkning och utvärdering av undersökningsplanen

Kontrollen påvisade att inga orörda lämningar fanns inom arbetsområdet, som sagt då med viss reservation för att vi inte medverkade vid grävningen av det långa schaktet. Men det förefaller föga troligt att gravar kan ha röjts bort utan spår av detta i schaktväggarna.

Sannolikt är det så att schaktet hamnade utanför kyrkogården. En jämförelse med äldre kartmaterial visar en något mindre yta än dagens park. Det är svårt att precisera detta närmare då kyrkogården har en schablonartad inritning på flera äldre kartor men en sammanvägning av dessa gör det troligt att lämningarna av kyrkogården inte sträcker sig ända ned till Östermalmsgatan.

Syftet med kontrollen var att se om lämningar från den äldre kyrkogården berördes av ledningsarbetet. Förutsättningarna som redovisades i förfrågningsunderlaget var att en stor del av schaktningen redan utförts. I dessa delar kunde endast efterkontroll samt dokumentation av schaktkanterna göras. Endast vid en anslutningsgrop kunde schaktkontroll utföras på sedvanligt sätt. Utifrån de givna förutsättningarna kan därmed syftet anses uppfyllt.

Figur 6. Sammanläggning av en stadskarta från år 1733 och aktuell stadskarta. Den visar hur begravningsplatsen, lika med fornlämning Stockholm 120:1, slutar längre norrut än dagens Stureparken.

Referenser

Kartor och arkivmaterial

WEBBMATERIAL

www.stockholmskallan.se/stureparken

Tilléus karta över Stockholm från 1733, hämtad från
www.stockholmskallan.se/Jamfor-kartor

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Uppland
Län	Stockholm
Kommun	Stockholm
Socken	Stockholm
Fastighet	Stureparken, kvarteret Björken
Fornlämningsnummer	RAÄ-nr Stockholm 120:1

Projektledning	Tomas Ekman
Personal	Tomas Ekman, Ola Winter

Undersökningstid	2016-05-25 till 2016-05-26
Undersökt yta	Cirka 170 m ²
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer

43111-19220-2016

Arkeologgruppens projektnummer

2016_47

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

